найбільш ефективних підходів, націлених на формування і вдосконалення навичок і вмінь здійснення міжкультурного спілкування шляхом вивчення іноземної мови як феномена культури. За такого підходу поряд із мовою культура становить основний зміст навчання. Саме лінгвокультурологічний підхід дає можливість піти від спрощеного фактологічного, фрагментарного підходу до ознайомлення іноземних студентів із певними аспектами культури й дозволяє студентам-іноземцям сформувати досить повну картину іншомовної дійсності за допомогою дослідження і мовного, і позамовного змісту обраних для вивчення культурних сфер.

Мовна підготовка іноземних студентів медичних закладів вищої освіти – украй важлива складова професійної підготовки медичного працівника. Вивчення мови за професійним спрямуванням у наш час набуває особливого значення для майбутніх лікарів. На кафедрі українознавства та гуманітарної підготовки УМСА видано низку навчальних посібників; систематично проводиться виховна робота й підбір текстового матеріалу, який обов'язково супроводжується переглядом навчальних фільмів, листівок і світлин і на основі якого іноземні студенти зможуть отримати необхідну інформацію про традиції українського народу, будувати власні висловлювання, необхідні для успішного формування лінгвокультурологічної компетенції. Усе це дає можливість іноземним студентам будувати власні висловлювання для безпосереднього спілкування, а також вивчити інформацію про соціокультурні особливості й традиції Полтавщини й усієї України. Відібрані тексти адаптовані й відповідають пізнавальним комунікативним потребам іноземних студентів, що своєю чергою сприяє посиленню зацікавленості предметом і бажання працювати самостійно [2- 4; 6; 9-11].

Список використаної літератури

1. Верещагин Е.М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / 3-е изд., перераб. и доп. / Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. – М.: Русский язык, 1990. – 246 с.
2. Владимирова В. І. Культурологічний аспект у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням студентам-іноземцям / В. І. Владимирова // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 32-35.
3. Владимирова В. І. Лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні української мови як іноземної : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця», м. Полтава, 7–8 травня 2019 р. / В. І. Владимирова, О. М. Шевченко // Молодий вчений. – 2019. – № 5.1 (69.1). – С. 55-58.
4. Владимирова В. І. Проблеми і перспективи професійно-особистісного самовизначення майбутнього фахівця в сучасних соціокультурних умовах / В. І. Владимирова // Актуальні проблеми сучасної медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. – Полтава, 2019. – С. 39-41.
5. Воробьёв В.В. Лингвокультурология: монография.– М.:РУДН, 2008.– 336 с.
6. Дегтярёва К.В. Профессиональное общение: врач – пациент: учебное пособие по русскому языку как иностранному для студентов-иностранцев высших учебных заведений III-IV уровня аккредитации, обучающихся по специальности 222 «Медицина» / Дегтярёва К.В., Владимирова В.И.; под ред. Т.А. Лещенко. – Полтава, 2018. – 146 с.
7. Дигина О.Л. Влияние лингвокультурологического подхода на формирование межкультурной коммуникации в обучении иностранному языку/ О.Л. Дигина // Lingua mobilis. – 2009. –№4 (18). – С.99-105.
8. Красных В.В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология: курс лекций / В.В. Красных. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2002. – 284 с.
9. Лещенко Т. О. Соціокультурний аспект посібника з української мови для іноземних студентів / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : збірник статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 51-54.
10. Лещенко Т. О. Українська мова як інструмент професійної адаптації студентів-іноземних громадян в Україні / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : збірник статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 54-56.
11. Лещенко Т. О. Читаємо українською : навч. посіб. для іноземних студентів 1-2 курсів (соціокультурний аспект). II частина / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко, Г. М. Козуб. – Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2019. – 148 с.
12. Халеева И. И. Основы теоретического обучения пониманию иноязычной
13. речи / И. И. Халеева. – М.: Высшая школа, 1999. – 238 с.

СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА СТУДЕНТАМИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВЕДЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ І ПОШУКИ ШЛЯХІВ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Водоріз Я.Ю., Ткаченко І.М., Лемешко А.В., Тончева К.Д.

Українська медична стоматологічна академія

Обговорено результати опитування студентів стоматологічного й міжнародного факультетів щодо якості дистанційної освіти в умовах карантину, її гострі проблеми. Запропоновано можливі шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: дистанційна освіта, ефективність навчання, карантин, суб'єктивна оцінка, освітній процес.

This article conciders the results of a survey of students of stomatological and international faculties on the quality of distance education during quarantine, its main problems. The authors suggeste some possible ways of their solving.

Key words: distance education, learning efficiency, quarantine, subjective assessment, educational process.

Вступ. Поширення вірусу (CoViD-19) змусило внести значні корективи в роботу навчальних установ, зокрема закладів вищої медичної освіти [1]. Реакції на пандемію CoViD-19 у галузі вищої освіти дещо різняться в різних країнах, однак загалом зводяться до закриття закладів і переходу до дистанційного навчання [2].

Несподіваний перехід від очного навчання в закладах вищої освіти, зокрема медичних, до винятково дистанційного став складним завданням і для викладачів, і для студентів, бо за короткий час вимагає значної підготовки

й інших зусиль від адміністрації закладу й персоналу [3].

Мета – визначити суб'єктивну думку студентів щодо ефективності дистанційної освіти й виявити найбільш поширені проблеми, щоб не допустити їх у майбутньому; знайти ефективні шляхи покращення якості дистанційної освіти.

Матеріали і методи. Об'єктом дослідження стали україномовні й англомовні студенти Української медичної стоматологічної академії стоматологічного й міжнародного факультетів, які вивчають стоматологію.

Предметом дослідження були дані з анкет трьох видів, за допомогою яких з'ясовувалась інформація про технічні складові дистанційного навчання в період карантину, а саме: тип он-лайн платформи, яка застосовується для навчання; пристрій за допомогою якого здійснюється дистанційний зв'язок студента й викладача; середня кількість годин, що витрачається щодня на підготовку; середня кількість годин, що витрачається безпосередньо на заняття; а також персональні враження студента і його суб'єктивна думка щодо якості дистанційної освіти в УМСА в період карантину в цілому.

Для досягнення вищезгаданої мети студентам, які долучалися до опитування було запропоновано три анкети із запитаннями. Опитування проводили дистанційно, за допомогою сервісу Google-форми. Усі були запропоновані для заповнення студентам різних курсів, переважно другого, що навчаються на стоматологічному й міжнародному факультетах (анкетування проводилося англійською мовою).

Результати оцінювали окремо, з метою з'ясування розбіжностей між суб'єктивною оцінкою ефективності дистанційного ведення освітнього процесу під час карантину студентами різних факультетів.

Анкета №1 складалася з шести запитань закритого й відкритого характеру:

1. Який пристрій ви в більшості випадків використовували для онлайн- занять під час карантину?
   - Смартфон
   - Планшет
   - Ноутбук/Домашній ПК
2. Яку платформу для дистанційного навчання ви використовували в більшості випадків?
   - Zoom
   - Google Classroom
   - Skype
   - Інше
3. Скільки годин за день ви в середньому витрачаєте НА ПІДГОТОВКУ до онлайн-занять?
4. Скільки годин за день ви в середньому витрачаєте БЕЗПОСЕРЕДНЬО на онлайн-заняття?
5. Назвіть найгострішу проблему, з якою ви зіткнулись під час дистанційної освіти:
   - небажання працювати дистанційно (демотивація, лінощі)
   - технічні проблеми (низька швидкість Інтернету, відсутність засобів зв'язку та ін.)
   - велика кількість дистракторів – речей чи подій, які відволікають від освіти
   - Інше
6. Що ви бажаєте вдосконалити в дистанційній освіті? (Відкрите запитання)

Друга анкета складалася з трьох питань, а саме:

1. Якість теоретичного навчання онлайн не гірша, ніж під час звичайних занять.
2. Я задоволений, як викладач взаємодіє зі мною під час карантину при підготовці й проведенні онлайн-занять.
3. Оцінки за онлайн-заняття виставлялися чесно.

На кожне з них опитуваний міг дати такі відповіді: повністю згоден; частково згоден; не маю чіткої відповіді; частково не згоден; повністю не згоден.

Третя анкета містила чотири запитання, на які студенти могли обрати одну відповідь із таких:

1. Оцініть якість наповненості теоретичним матеріалом онлайн- занять.
2. Оцініть якість звукового супроводу (доповіді лектора) на онлайн- заняттях.
3. Оцініть якість відеосупроводу (відометаріали і слайди) під час онлайн-занять.
4. Оцініть якість взаємодії викладача зі студентами під час онлайн- занять.

На кожне з вищезгаданих питань студенти могли обрати одну відповідь із таких: дуже погано, погано, нормально, добре, дуже добре.

Результати та їх обговорення. За запитання анкети №1 дали відповіді 131 студент стоматологічного факультету і 24 студенти міжнародного факультету, усього 155 осіб. На запитання анкети №2 відповіли 205 студентів стоматологічного факультету і 21 студент міжнародного факультету, усього 226 осіб. На анкету №3 відповіли 112 студентів стоматологічного факультету і 21 студент міжнародного факультету, ксього 133 особи.

Дані, отримані в результаті опитування, показали, що в більшості випадків студенти і стоматологічного (54,2 %), і міжнародного факультету (62,5%) для дистанційних занять частіше користуються смартфонами, ніж ноутбуками (42% і 37,5% відповідно). Це може бути обґрунтовано легкістю у використанні й відносною дешевизною цих засобів зв'язку в порівняні з ноутбуками, їхньою більшою автономністю й портативністю. Планшетами користувалися лише 3,8 % студентів стоматологічного факультету.

На запитання щодо використання платформи для дистанційного навчання дані були дещо іншими. У більшості випадків (53,4%) студенти стоматологічного факультету використовували Zoom і в 45% випадків Google Classroom, тоді як на міжнародному факультеті 66,7% респондентів у більшості випадків застосовували Google Classroom і в 33,3% Zoom. Відносно рівномірний розподіл між вищезгаданими платформами для навчання й відсутність чіткої переваги якоїсь із них свідчить про достатньо розрізнений підхід до вибору засобів дистанційної освіти на різних кафедрах, що може вносити сум'яття як у ряди студентів, так і викладачів і до розпилювання їхньої уваги й витрати часу на опанування й вивчення функціоналу й особливостей роботи відразу двох платформ.

На запитання про час, який студенти проводили за підготовкою до занять, респонденти віповіли так: на міжнародному факультеті найбільша кількість опитуваних витрачала в середньому від 2 до 4 годин на підготовку до заняття (50%); 33,3% витрачали більше 4 годин; 16,7% респондентів – не більше 2 годин за день. На стоматоло-

гічному факультеті ситуація була дещо іншою: більшість студентів (50,3%) проводили більше 4 годин за день за підготовкою до онлайн-занять; 34,4% витрачали від 3 до 4 годин за день, а решта (15,3%) – до 2 годин за день (табл.1).

Таблиця 1

Порівняння щоденної кількості годин, що проводять студенти обох факультетів за підготовкою до онлайн-занять на карантині

Факультет	Середня кількість годин за день на підготовку	Відсоток
Стоматологічний	до 2	15,3%
	2-4	34,4%
	більше 4	50,3%
Міжнародний	до 2	16,7%
	2-4	50%
	більше 4	33,3%

Розподіл часу, який проводять студенти стоматологічного й міжнародного факультетів на онлайн-заняттях, також виявився нерівномірним: на стоматологічному факультеті більше половини респондентів (56,5%) повідомили, що проводять від 2 до 4 годин на онлайн-заняттях щодня, майже третина (28,2%) – більше 4 годин, а решта (15,3%) – менше 2 годин за день. На міжнародному факультеті жоден із респондентів не витрачав більше 4 годин за день на онлайн-заняття, тоді як більшість (83,3%) студентів – від 2 до 4 годин щоденно, а 16,7% – менше 2 годин за день.

Таблиця 2

Порівняння часу, що проводять студенти обох факультетів безпосередньо на онлайн-заняттях щодня

Факультет	Середня кількість годин за день на підготовку	Відсоток
Стоматологічний	до 2	15,3%
	2-4	56,5%
	більше 4	28,2%
Міжнародний	до 2	16,7%
	2-4	83,3%
	більше 4	0%

Із найбільш суттєвих можливих причин ухилення від дистанційного навчання і незадоволеності ним студенти на стоматологічному факультеті в 37,4% випадків зазначають неможливість комунікувати з викладачами із технічних причин (низька швидкість Інтернету, відсутність можливості зв'язку). 23,7% респондентів назвали головною соціальну причину – велику кількість різного роду дистракторів, які відволікають їх від дистанційного навчання. Для 19,1% студентів найбільш «руйнівним» виявися моральний фактор (демотивованість і лінощі). Зі спорадичних причин слід зазначити відсутність практичної складової, надмірну кількість письмових завдань, зміну умов навчання з боку викладачів (рис.1).

На міжнародному факультеті «планку першості» поділили між собою технічні проблеми й моральна демотивація (по 37,5% на кожний фактор); 16,7% осіб зазначили соціальний фактор як головний (надмірна кількість дистракторів) (рис.2).

Рис. 1. Фактори, які заважають дистанційній освіті (на думку студентів стоматологічного факультету)

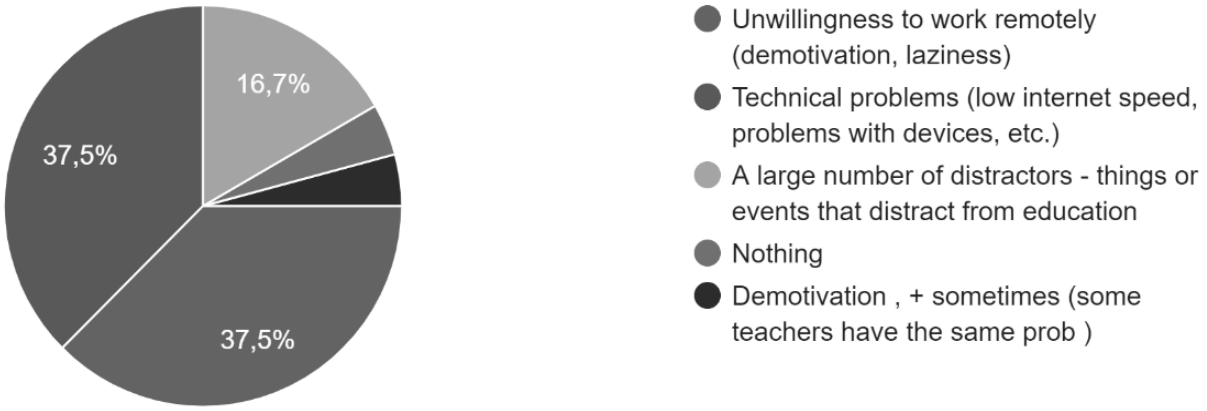

Рис. 2. Фактори, які заважають дистанційній освіті (на думку студентів міжнародного факультету)

На відкрите запитання про те, щó студенти хочуть змінити в дистанційній освіті, студенти стоматологічного факультету найчастіше бажали зменшити кількість навантаження, покращити якість зв'язку, уніфікувати освітню платформу або не мали зауважень (рис.3).

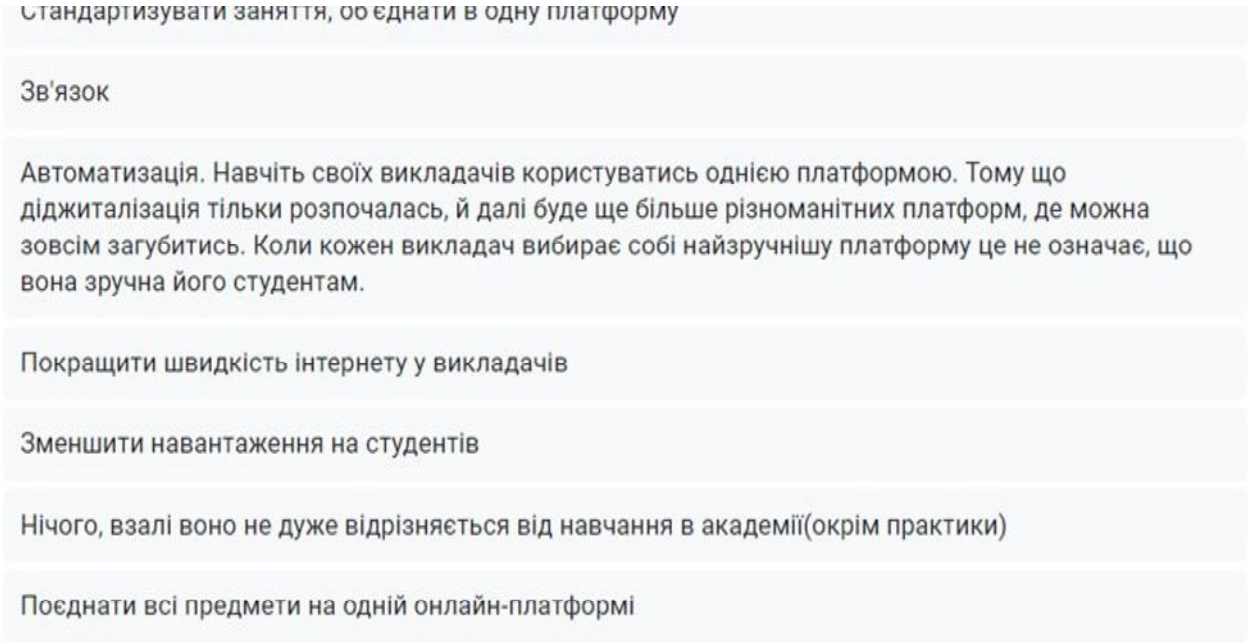

Рис. 3. Фрагмент побажань студентів стоматологічного факультету щодо дистанційної освіти

На міжнародному факультеті студенти-стоматологи більшою мірою вказували на зміну формату онлайн-занять на більш лекційний, замість опитувального, покращення якості зв'язку або не мали зауважень.

I think send more lecturers about each topic ,because one time we download it and use it for several time for understanding

Receive informations without writing conspect

Nothing

Nothing

Less questioning and more lecturing

Everything

Better connection

Teachers have to explain not to asking directly .

Depend on discussing themes instead of doing pop quizes without spending time with teacher on

Рис. 4. Фрагмент побажань студентів міжнародного факультету щодо дистанційної освіти

Опитування студентів щодо якості дистанційної освіти виявило такі результати: на стоматологічному факультеті більшість опитуваних (35,1%) ствердила, що якість дистанційної освіти не відрізняється від очної, натомість 16,6% повністю заперечили цей факт. На міжнародному факультеті розподіл відповідей мав схожий характер (рис.5;6).

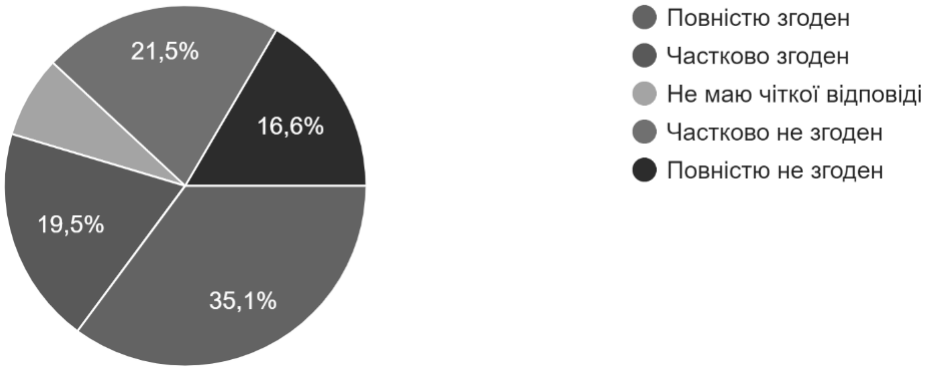

Рис. 5. Порівняння якості дистанційної й очної освіти на стоматологічному факультеті

The quality of theoretical training during online classes is not worse than during regular classes

21 ответ

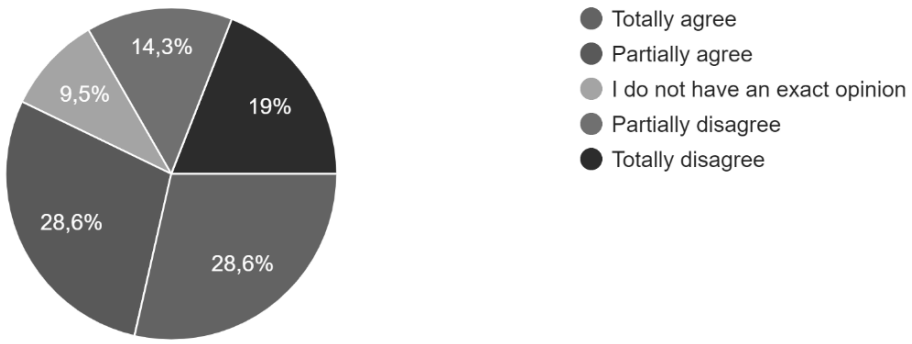

Рис. 6. Порівняння якості дистанційної й очної освіти на міжнародному факультеті

Оцінка взаємозв'язку між викладачем і студентом виявила такі результати: абсолютна більшість (59%) студентів стоматологічного й міжнародного факультетів (42,9%) повністю задоволена тим, скільки уваги їм приділяє викладач. Не задоволені ступенем взаємодії з викладачем 2,4% осіб на стоматологічному і 9,5% на міжнародному факультеті (рис.7;8).

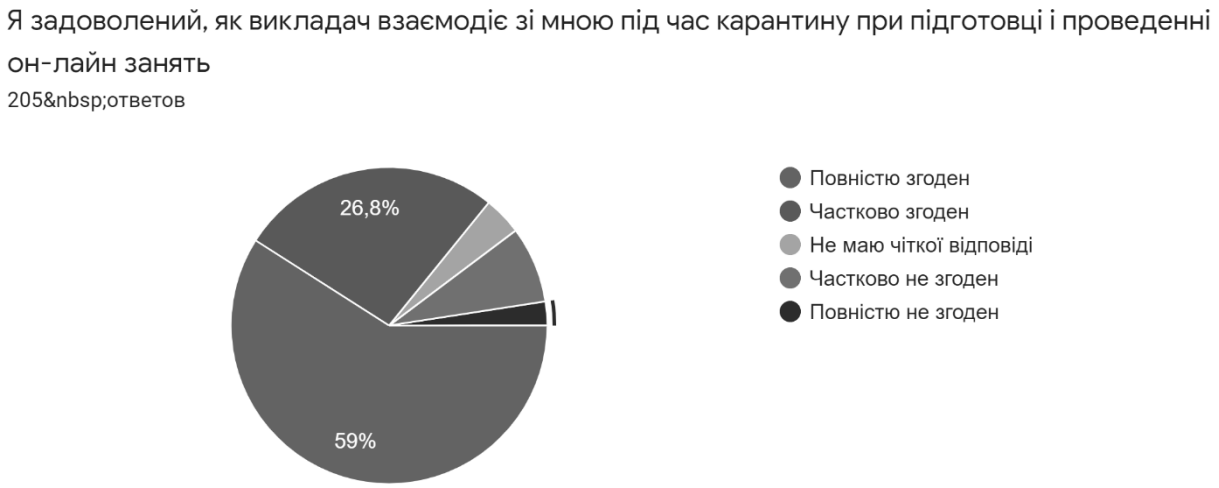

Рис. 7. Оцінка взаємодії викладача зі студентом на стоматологічному факультеті

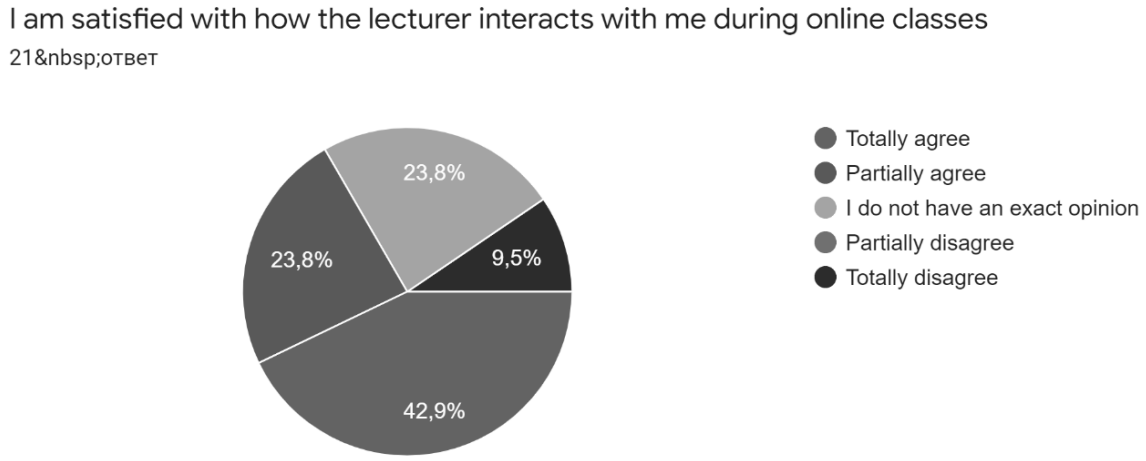

Рис. 8. Оцінка взаємодії викладача зі студентом на міжнародному факультеті

Не менш цікавими виявилися дані щодо суб'єктивної думки про справедливість оцінювання під час онлайн-занять: 59% студентів стоматологічного факультету вважали, що оцінювання проводилося чесно, 2% були повністю не згодними з оцінюванням, тоді як категорична думка студентів міжнародного факультету розділилася порівну: 14,3% тих, хто вважав оцінювання справедливим, і стільки ж, хто вважав свої старання недооціненими (рис.9;10).

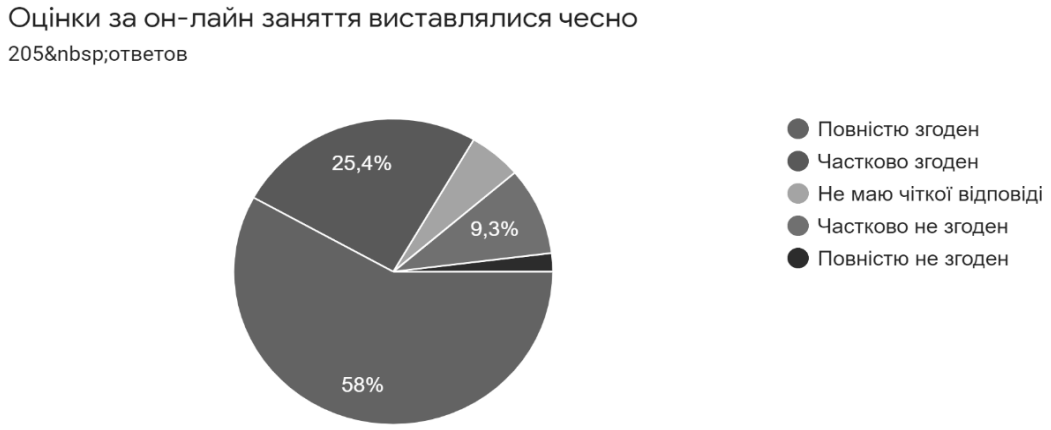

Рис. 9. Думка студентів стоматологічного факультету щодо справедливості оцінювання під час онлайн-занять

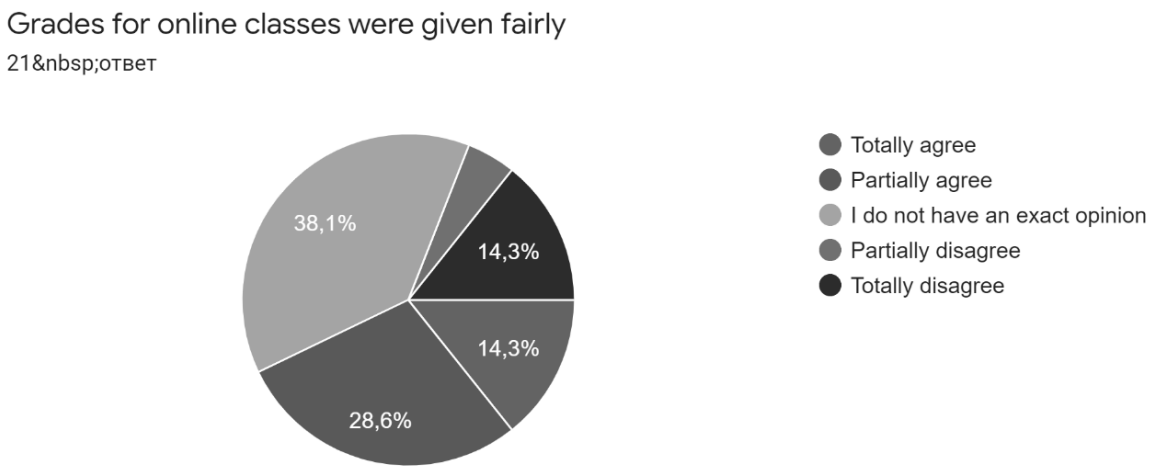

Рис. 10. Думка студентів міжнародного факультету щодо справедливості оцінювання під час онлайн-занять

Якість теоретичного матеріалу, який викладається під час карантину, також була оцінена студентами різних факультетів по-різному. На стоматологічному факультеті більшість студентів (46,4%) оцінювали якість подання теорії як «задовільно», 9,8% – «дуже добре», 2,7% – «дуже погано». Характер відповідей іноземних студентів був подібним до попередніх: 38,1% – «задовільно», 14,3% – «дуже добре», 9,5% – «дуже погано» (рис.11;12).

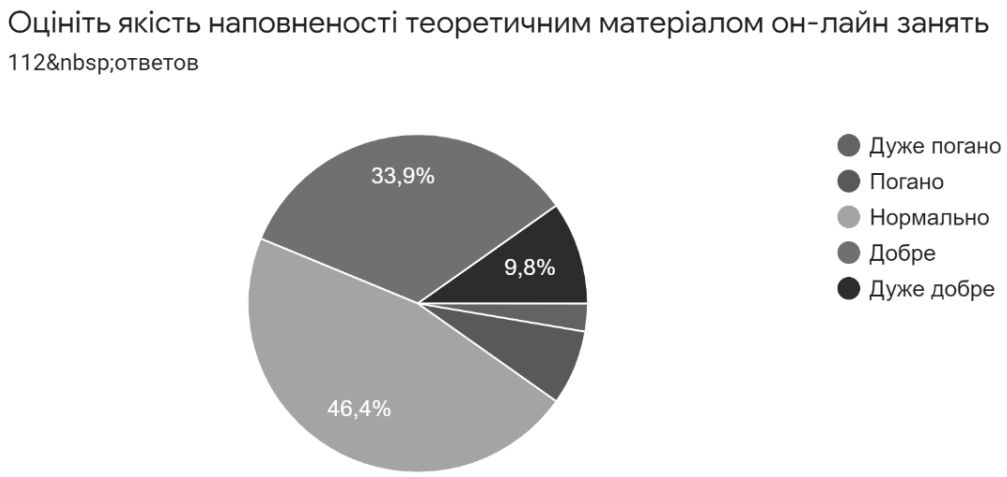

Рис.11. Оцінка якості наповненості онлайн-занять теоретичним матеріалом на стоматологічному факультеті

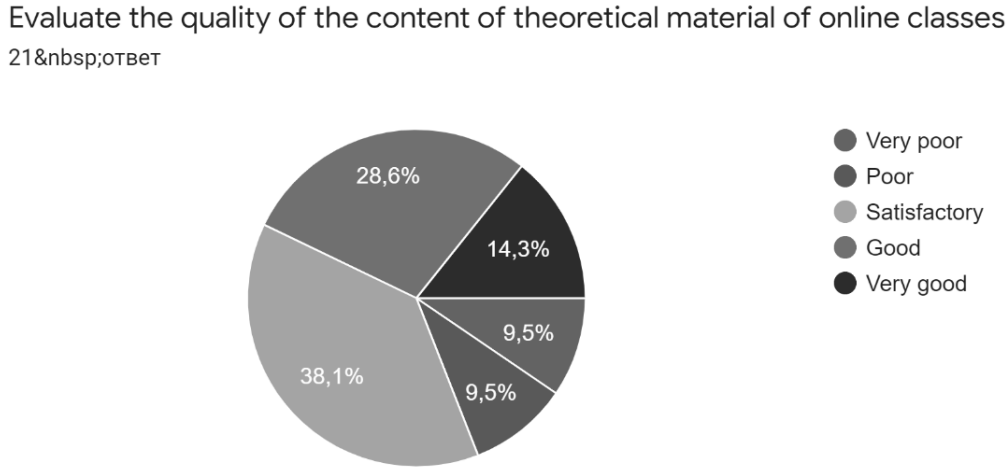

Рис. 12. Оцінка якості наповненості онлайн-занять теоретичним матеріалом на міжнародному факультеті

Отже, проаналізувавши отримані результати опитування, можна зробити висновок: на думку студентства, якість дистанційної освіти, в цілому, знаходиться на високому рівні й майже не поступається очній освіті, однак не позбавлена деяких недоліків. Аспекти, які потребують покращення: уніфікація засобів дистанційної освіти (використання однієї платформи на всіх підрозділах); розв'язання технічних проблем, пов'язаних із одночасним перебуванням онлайн великої кількості користувачів; зміни формату занять із розширенням лекційної й демонстраційної частин; об'єктивізація оцінок [4].

Для подолання вищезгаданих проблем освітня платформа для дистанційої освіти має відповідати таким вимогам: поєднувати онлайн-заняття й надавати доступ користувачам до своїх ресурсів у будь-який момент; мати вбудовану систему автоматичного й анонімного оцінювання знань користувачів; мати простий, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс; мати широкий функціонал із можливістю завантаження текстових файлів, відеофільмів, аудіоматеріалів і презентацій; бути дешевою, бажано безкоштовною.

Проаналізувавши доступні натепер сервіси для дистанційної освіти, можна зробити висновок, що з усього розмаїття доступних платформ найбільше відповідають поставленим вимогам такі:

1. Moodle (зручний і зрозумілий функціонал, безкоштовне використання, широкий простір для вдосконалення за рахунок плагінів, можливість монетизації курсів, наявність PC і мобільної версії).
2. Ё-стаді (легка в користуванні, безкоштовна платформа, достатній функціонал, проте можливість кастомізації відсутня).
3. iSpring Learn (можливість проведення і онлайн-занять, і завантаження будь-яких матеріалів на хмарний сервер; широкий функціонал для збору статистики й оцінювання; крос-платформове користування, однак платне користування з 14 дня застосування).
4. Teachbase (достатній функціонал програми, з можливістю проведення тестувань, вебінарів, збору статистики, однак безкоштовна версія обмежена використанням створеного курсу не більше ніж 5-ма особами).
5. EduTerra.Pro (платна платформа для дистанційної освіти з широким функціоналом) [5].

Список використаної літератури

1. Digitalization plan in medical education during COVID-19 lockdown / [M.S. Alkhowailed, Z. Rasheed, A. Shariq та ін.]. – Informatics in Medicine Unlocked, 20, 2020. – 14 с.
2. Survey Among Medical Students During COVID-19 Lockdown: The Online Class Dilemma / [A. Thomas, M. Shenoy, S. Kumar та ін.]. – International journal of medical students, 8, 2020. – 4 с.
3. M. Taha. Curriculum delivery in Medical Education during an emergency: A guide based on the responses to the COVID-19 pandemic / M. Taha, M. E. Abdalla, M. Wadi; MedEdPublish, 2020. – 1, 12 с.
4. Симуляційний тренінг як форма підготовки студентів / [К.Д. Тончева, М.Д. Король, М.Д. Тончев, Я.Ю. Водоріз]. – Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика, 2020. – 223 с.
5. ТОП 11 бесплатных систем дистанционного обучения для организации электронного обучения персонала [Електронний ресурс]: https://hr-elearning.ru/top-besplatnykh-sistem-distancionnogo-obucheniya-personala: 9 с.

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Волошина Л.І., Скікевич М.Г.

Українська медична стоматологічна академія

Ефективна оптимізація системи вищої медичної освіти можлива лише за об'єктивного обговорення всіх нагальних питань професорсько-викладацькими колективами вишів, очільниками галузі охорони здоров'я, лікарями і студентами.

Ключові слова: реформування освіти, навчальний процес, дистанційне навчання.

Effective optimization of the system of higher medical education is possible only with an objective discussion of all pressing issues by the teaching staff of universities, heads of health care, doctors and students.

Key words: education reform, educational process, distance learning.

Нині в усіх засобах масової інформації та в спеціальній літературі обговорюються етапи реформування й оптимізації системи охорони здоров'я й вищої медичної освіти зокрема. Щорічно зменшується кількість кваліфікованих медичних кадрів і в лікувальних, і в навчальних закладах, що пов'язано з природним зменшенням кількості працюючих (вихід на пенсію тощо) і з соціальними моментами (зниження престижу професії лікаря й викладача вишу, невеликий розмір заробітної плати, погана оснащеність робочих місць, висока інтенсивність праці тощо). Зрозуміло, що подальші кроки реформування мають бути не декларативними, а обміркованими й продуктивними. Для цього необхідний глибокий об'єктивний аналіз причин такого стану проблеми і на державному рівні, і в кожному колективі. Розробка концепції дійсно ефективних заходів щодо виходу медичної освіти й галузі охорони здоров'я на високий рівень необхідна не лише з професійних, а й із соціальних і етичних позицій, тому що здоров'я нації – це основний капітал держави, найважливіша дієва складова її економічного й духовного благополуччя.

На жаль, досі немає чіткої стратегії реформування системи охорони здоров'я й вищої медичної освіти. Усі наявні рекомендації, інструкції стосуються лише окремих питань і не дозволяють створити ефективну програму реалізації реформи. На думку багатьох функціонерів, основні труднощі розв'язання цієї проблеми полягають у чинній системі вищої медичної освіти. Одні фахівці рекомендують продовжувати й удосконалювати фундаментальну складову вищої медичної освіти, яка основана на традиціях класичної медичної освіти. Інша група фахівців вважає пріоритетним напрям підвищення якості практичної підготовки майбутніх лікарів. Є ще одна група фахівців, яка пропонує підняти престиж викладачів вищої медичної школи.